

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

2 aprilie 2020*

„Trimitere preliminară – Concurență – Înțelegeri – Articolul 101 alineatul (1) TFUE – Sistem de plăți cu cardul – Acord interbancar prin care se stabilește nivelul comisioanelor interbancare – Acord care restrânge concurența atât prin obiectul, cât și prin efectul său – Noțiunea de restrângere a concurenței «prin obiect»”

În cauza C-228/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Kúria (Curtea Supremă, Ungaria), prin decizia din 6 martie 2018, primită de Curte la 3 aprilie 2018, în procedura

Gazdasági Versenyhivatal

împotriva

Budapest Bank Nyrt.,

ING Bank NV Magyarországi Fióktelepe,

OTP Bank Nyrt.,

Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.,

Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt.,

ERSTE Bank Hungary Zrt.,

Visa Europe Ltd,

MasterCard Europe SA,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul E. Regan (raportor), președinte de cameră, și din domnii I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešić și C. Lycourgos, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: doamna R. Șereș, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 27 iunie 2019,

* Limba de procedură: maghiara.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Gazdasági Versenyhivatal, de A. Kóhalmi și de M. Nacs, în calitate de agenți;
- pentru Budapest Bank Nyrt., inițial de L. Wallacher și ulterior de A. Kékuti, ügyvédek;
- pentru ING Bank NV Magyarországi Fióktelepe, de A. Kőmíves, ügyvéd;
- pentru OTP Bank Nyrt., de L. Réti și de P. Mezei, ügyvédek;
- pentru Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., de Z. Hegymegi-Barakonyi, ügyvéd;
- pentru Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt., de S. Szendrő, ügyvéd;
- pentru ERSTE Bank Hungary Zrt., de L. Wallacher, ügyvéd;
- pentru Visa Europe Ltd, de Z. Marosi și de G. Fejes, ügyvédek;
- pentru MasterCard Europe SA, de E. Ritter, ügyvéd;
- pentru guvernul maghiar, de Z. Fehér, de G. Koós și de G. Tornyai, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de F. Castilla Contreras, de V. Bottka și de I. Zaloguín, în calitate de agenți;
- pentru Autoritatea de supraveghere a AELS, de M. Sánchez Rydelski, de C. Zatschler, de C. Simpson și de C. Howdle, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 septembrie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Gazdasági Versenyhivatal (Autoritatea de concurență, Ungaria), pe de o parte, și șase instituții financiare, mai precis Budapest Bank Nyrt., filiala maghiară a ING Bank NV, OTP Bank Nyrt., Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., Magyar Külkereskedelmi Bank Zrt. și ERSTE Bank Hungary Zrt., precum și două societăți care furnizează servicii de plată cu cardul, mai precis, Visa Europe Ltd. (denumită în continuare „Visa”) și MasterCard Europe SA (denumită în continuare „MasterCard”), pe de altă parte, în legătură cu decizia unei autorități de concurență prin care aceasta a constatat existența unui acord anticoncurențial cu privire la comisioanele interbancare.

Dreptul maghiar

- 3 Articolul 11 alineatul 1 din *tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról* szóló 1996. évi LVII. törvény (Legea nr. LVII din 1996 de interzicere a practicilor comerciale de concurență neloială și a restrângerii concurenței, denumită în continuare „Legea privind practicile comerciale de concurență neloială”) prevede:

„Sunt interzise orice acorduri între întreprinderi, orice practici concertate și orice decizii ale organismelor constituite din întreprinderi în temeiul libertății de asociere, ale organismelor de drept public constituite din întreprinderi, ale asociațiilor de întreprinderi și ale altor entități similare constituite din întreprinderi [...], care au ca obiect sau care au sau pot avea ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței. Nu se încadrează în această definiție acordurile încheiate între întreprinderi care nu sunt independente unele de altele.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 4 Din decizia de trimitere reiese că, la mijlocul anilor '90, Visa și MasterCard, sau predecesorii lor în drept respectivi, au permis în temeiul normelor lor interne ca instituțiile financiare emitente ale cardurilor lor (denumite în continuare „băncile emitente”), pe de o parte, și instituțiile financiare care furnizează comercianților servicii care le permit să accepte aceste carduri ca mijloace de plată (denumite în continuare „băncile de acceptare”), pe de altă parte, să stabilească în comun quantumul comisioanelor naționale denumite „interbancare” între aceste bănci emitente și bănci de acceptare, mai precis quantumul plătit de cele din urmă celor dintâi atunci când se efectuează o operațiune de plată cu cardul.
- 5 În cursul anilor 1995 și 1996, băncile care activau în sectorul serviciilor de plată cu cardul au inițiat o procedură de cooperare multilaterală (denumită în continuare „forumul”), în cadrul căreia au discutat, de la caz la caz, diverse aspecte în legătură cu care se considera că era necesară o cooperare în cadrul acestui sector.
- 6 În cadrul forumului, șapte bănci, dintre care majoritatea aderaseră la sistemele de plată cu cardul instituite de Visa și de MasterCard și care reprezentau o mare parte a pieței naționale a băncilor emitente și de acceptare, au adoptat la 24 aprilie 1996, după mai multe negocieri, textul unui acord (denumit în continuare „acordul privind CSC”) referitor la stabilirea, pe categorii de comercianți, a nivelului minim al comisioanelor uniforme pentru servicii care trebuie achitat de aceștia din urmă (denumit în continuare „CSC”). Ulterior, la 28 august 1996, ele au încheiat un acord, intrat în vigoare la 1 octombrie 1996, prin care au uniformizat quantumul cheltuielilor reprezentând comisioanele interbancare aferente plăților efectuate prin intermediul cardurilor emise de o bancă membră a sistemului de plată cu cardul propus de Visa sau de MasterCard (denumit în continuare „acordul privind CIM”). *Kereskedelmi és Hitelbank* a negociat acordul privind CIM în numele Visa și al MasterCard, iar acestea l-au aplicat.
- 7 În final, acordul privind CSC nu a fost semnat de aceste șapte bănci, dar cheltuielile reprezentând comisioane interbancare vizate de acordul privind CIM, ca element de cost, au influențat în mod indirect stabilirea quantumului CSC. În special, comisioanele vizate de acordul privind CIM au operat ca o limită inferioară în reducerea CSC. Pe de altă parte, urmărirea obiectivelor fixate în acordul privind CSC preconizat a avut un rol în încheierea acordului privind CIM și în calculul baremelor uniforme privind Visa și MasterCard, chiar dacă ulterior aceste obiective nu s-au realizat.
- 8 Cu timpul, alte bănci interesate de sectorul serviciilor de plată cu cardul au aderat la acordul privind CIM și s-au alăturat activităților forumului, astfel încât în cursul anului 2006 numărul băncilor care erau părți la acordul menționat, care fac obiectul cauzei principale, a ajuns la 22.

- 9 Acordul privind CIM mai era încă în vigoare la 31 ianuarie 2008, când autoritatea de concurență a inițiat o procedură în legătură cu acesta.
- 10 Rezilierea acordului privind CIM a avut loc cu efect de la 30 iulie 2008.
- 11 Într-o decizie adoptată la 24 septembrie 2009 (denumită în continuare „decizia autorității de concurență”), autoritatea de concurență a constatat că, în primul rând, prin stabilirea nivelului și a structurii comisionului interbancar aplicabile în mod uniform Visa și MasterCard, precum și tuturor băncilor, în al doilea rând, prin prevederea în regulamentele lor interne a unui cadru pentru un asemenea acord și, în al treilea rând, prin facilitarea acestuia, cele 22 de bănci care erau părți la acordul privind CIM, precum și Visa și MasterCard au încheiat un acord anticoncurențial care nu este susceptibil de exceptare. Prin acest comportament, din momentul în care au aderat la acordul privind CIM – data de început al comportamentului anticoncurențial fiind cea a intrării în vigoare, la 1 ianuarie 1997, a Legii privind practicile comerciale neloiale, pentru băncile care au încheiat acordul privind CIM, și variind pentru băncile care au aderat la acesta ulterior – până la 30 iulie 2008, ele ar fi încălcat articolul 11 alineatul 1 din această lege și, după 1 mai 2004, articolul 101 alineatul (1) TFUE. Acest comportament nu ar constitui doar o restrângere a concurenței așa-zisă „prin obiect”, în sensul că acordul privind CIM ar avea ca obiect un comportament anticoncurențial, ci și o restrângere așa-zisă „prin efect”, în sensul că acest acord ar produce un efect de restrângere a concurenței. Autoritatea de concurență a aplicat celor șapte bănci care încheiaseră inițial acordul privind CIM, precum și Visa și MasterCard amenzi în cuantumuri diferite.
- 12 Sesizat cu o acțiune formulată împotriva deciziei autorității de concurență de Visa și de MasterCard, precum și de șase dintre băncile obligate la plata unei amenzi, Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Budapesta-Capitală, Ungaria) le-a respins cererea.
- 13 Pronunțându-se cu privire la apelul declarat de aceste părți, cu excepția MasterCard, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală, Ungaria) a reformat decizia autorității de concurență și a închis procedura, pentru motive procedurale, în ceea ce privește filiala maghiară a ING Bank. Referitor la celelalte părți, a anulat decizia menționată și a trimis cauza autorității de concurență pentru ca aceasta să se pronunțe din nou asupra ei.
- 14 Autoritatea de concurență a declarat recurs în casație la instanța de trimitere, Kúria (Curtea Supremă, Ungaria), împotriva hotărârii Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală).
- 15 Instanța de trimitere ridică, în primul rând, problema dacă același comportament poate conduce la constatarea unei încălcări în raport cu articolul 101 alineatul (1) TFUE atât din cauza obiectului său, cât și a efectelor sale anticoncurențiale ca temeuri autonome.
- 16 Pe de o parte, în cauzele deosebit de complexe, autoritățile naționale de concurență și Comisia Europeană și-ar întemeia deciziile pe un dublu temel pentru a evita ca o apreciere ulterioară, care s-ar dovedi în parte divergentă, în cadrul unei proceduri de control jurisdicțional, să afecteze decizia de sancționare pe fond.
- 17 Pe de altă parte, din utilizarea conjuncției „sau” care figurează la articolul 101 alineatul (1) TFUE s-ar putea deduce că nu este posibil să se considere că același acord implică o restrângere a concurenței atât „prin obiect”, cât și „prin efect”, în măsura în care o decizie în acest sens ar avea un caracter incert și contradictoriu.
- 18 În plus, condițiile de exceptare și sancțiunile ar impune în mod necesar o apreciere diferită după cum restricția în cauză este calificată drept restrângere „prin obiect” sau „prin efect”, astfel încât calificarea restricției menționate ar afecta oricum fondul cauzei. Potrivit instanței de trimitere, chiar dacă, în cazul restrângerii concurenței prin obiect, autoritatea de concurență în cauză este obligată, în funcție

de contextul factual, să efectueze o analiză aprofundată a efectelor restrângerii în cauză pentru a putea decide sancțiuni la un nivel adecvat și pentru a putea aprecia existența condițiilor de exceptare, aceasta nu înseamnă totuși că o decizie de constatare și de sancționare a unui comportament anticoncurențial ar putea avea un dublu temei.

- 19 În al doilea rând, instanța de trimitere ridică problema dacă acordul privind CIM putea fi considerat o restrângere a concurenței „prin obiect”. În această privință, ea subliniază că, în practica sa decizională, Comisia nu a adoptat niciodată o poziție determinantă cu privire la aspectul dacă se poate considera că acordurile similare constituie astfel de restrângeri. Răspunsul la această întrebare nu ar reieși în mod clar nici din jurisprudența Curții. În plus, cauza principală ar prezenta diferențe în raport cu cele examinate de Comisie și de Curte până în prezent. Una dintre aceste diferențe ar consta în faptul că în cauzele anterioare nu s-ar fi verificat dacă comisioanele interbancare au fost stabilite în mod real la același nivel.
- 20 În această ultimă privință, instanța de trimitere arată că acordul privind CIM nu era o înțelegere de stabilire a prețurilor pur orizontală, întrucât părțile la acest acord includeau fără distincție atât bănci emitente, cât și bănci de acceptare. Pe de altă parte, chiar dacă s-ar presupune că Visa și MasterCard ar fi fost direct implicate în acordul privind CIM, acesta ar fi stabilit nu prețuri de vânzare și de cumpărare, ci condițiile de tranzacție aferente serviciilor lor respective. Instanța de trimitere subliniază de asemenea că acordul privind CIM privea o piață concurențială atipică și imperfectă, ale cărei efecte nu ar fi posibil să fie remediate decât prin impunerea unor reguli. În sfârșit, instanța menționată subliniază faptul că, în trecut, piața era, în mare parte, caracterizată prin prețuri uniforme. Mai concret, ea atrage atenția că, doar dacă celelalte condiții de concurență dintre Visa și MasterCard ar fi diferite, impunerea unor comisioane interbancare divergente ar fi concurențială, însă, în speță, nu a existat nicio precizare în acest sens.
- 21 În schimb, instanța de trimitere recunoaște existența unor argumente care permit să se concluzioneze că acordul privind CIM determina o restrângere a concurenței prin obiect. În special, una dintre motivările aflate la baza uniformizării prețurilor consemnată de acest acord ar fi că era vorba despre o condiție necesară din acordul privind CSC. Totuși, acest obiectiv dispărând imediat, întrucât acordul privind CSC nu a luat ființă în fapt, acordului privind CIM nu i s-ar putea recunoaște niciun efect. Pe de altă parte, deși o astfel de intenție subiectivă de a restrânge concurența a putut exista dacă nu în cazul băncilor care au luat parte la acest acord, cel puțin în percepția Visa și a MasterCard, intențiile subiective nu pot, în sine, să permită să se considere pe plan obiectiv că acordul privind CIM urmărea un obiectiv de restrângere a concurenței.
- 22 Instanța de trimitere apreciază că necesitatea de a ține seama, pe lângă însuși conținutul acordului despre care se pretinde că restrânge concurența, de contextul economic și juridic în care se încadrează face deosebit de neclar să se stabilească aspectul unde încetează examinarea acordului din perspectiva obiectului său și unde începe examinarea acordului din perspectiva efectelor sale.
- 23 În sfârșit, în măsura în care autoritatea de concurență a considerat că acordul privind CIM constituia o restrângere a concurenței „prin obiect” pentru motivul că implica deopotrivă o stabilire indirectă a prețurilor privind nivelul comisioanelor pentru servicii achitate de comercianți, instanța de trimitere apreciază că nu este vorba despre o stabilire indirectă a prețurilor.
- 24 În al treilea și ultimul rând, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la implicarea Visa în acordul privind CIM și în special cu privire la problema dacă această întreprindere poate fi considerată că a fost parte la acest acord, în condițiile în care nu a participat direct la stabilirea conținutului acordului menționat, dar a permis încheierea acestuia și l-a și acceptat și aplicat, sau dacă ar trebui mai degrabă să se concluzioneze în sensul existenței unei practici concertate între ea și băncile care au încheiat acordul. Această instanță ridică de asemenea problema dacă este necesar să se facă o astfel de distincție, observând în același timp că modul de calificare a implicării Visa ar putea avea consecințe în ceea ce privește răspunderea și sancțiunile aplicate.

25 În aceste condiții, Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul [101 alineatul (1) TFUE] poate fi interpretat în sensul că un același comportament poate fi calificat drept încălcare a acestei dispoziții atât prin obiectul său anticoncurențial, cât și prin efectul său anticoncurențial, ambele fiind considerate temeuri juridice independente?
- 2) Articolul [101 alineatul (1) TFUE] poate fi interpretat în sensul că acordul [privind CIM] reprezintă o restrângere a concurenței prin obiect, în măsura în care stabilește pentru [...] Visa și MasterCard o valoare unitară a comisionului interbancar pe care trebuie să îl suporte băncile emitente pentru utilizarea cardurilor acestor societăți?
- 3) Articolul [101 alineatul (1) TFUE] poate fi interpretat în sensul că [Visa și MasterCard] sunt considerate părți la acordul [privind CIM], [deși aceste întreprinderi] nu au participat în mod direct la definirea conținutului acordului, dar au facilitat adoptarea acestuia, l-au acceptat și l-au aplicat, sau trebuie să se concluzioneze în sensul existenței unei practici concertate între acestea și băncile care au încheiat același acord?
- 4) Articolul [101 alineatul (1) TFUE] poate fi interpretat în sensul că, dat fiind obiectul litigiului, pentru a se constata existența unei încălcări a dreptului concurenței nu este necesar să se diferențieze după cum a avut loc o participare la acordul [privind CIM] sau o practică concertată cu băncile participante la acest acord?“

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

26 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune ca același comportament anticoncurențial să fie considerat ca având atât ca obiect, cât și ca efect restrângerea concurenței, în sensul acestei dispoziții.

Cu privire la admisibilitate

27 Budapest Bank, ERSTE Bank Hungary și MasterCard susțin că prima întrebare este inadmisibilă. În special, aceste două bănci arată că dezbaterile din cauza principală a privit numai criteriile noțiunii de restrângere „prin obiect”. Pe de altă parte, instanțele maghiare înseși ar fi considerat că o calificare a unui comportament drept restrângere prin obiect sau prin efect necesita examinarea unor împrejurări diferite, astfel încât nu s-ar pune problema posibilității de a efectua o dublă calificare în temeiul unor fapte identice. Potrivit MasterCard, prima întrebare este ipotetică, din moment ce, pe de o parte, nu are nicio incidență asupra soluționării litigiului principal, iar pe de altă parte, din jurisprudența constantă a Curții reiese că este posibil ca instanța de trimitere să califice același comportament drept restrângere prin obiect sau restrângere prin efect, dar că nu există nicio obligație de a-l califica pe un dublu temei.

28 Pe de altă parte, fără a invoca în mod formal inadmisibilitatea primei întrebări, OTP Bank apreciază că este necesară reformularea acesteia, dat fiind că, în formularea sa actuală, nu reiese clar în ce mod ar fi pertinentă în raport cu litigiul principal, în timp ce Magyar Külkereskedelmi Bank și guvernul maghiar susțin că întrebarea menționată nu poate fi considerată relevantă în vederea soluționării acestui litigiu, având în vedere că, în opinia acestei bănci, acordul privind CIM nu restrânge concurența nici prin

obiectul, nici prin efectul său, și, potrivit acestui guvern, o apreciere simultană a obiectului și a efectului aceluiași comportament este problematică numai în cazul în care ar încălca principiul „*ne bis in idem*”, situație care nu se regăsește în speță.

- 29 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, aceasta poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 13 iulie 2006, Manfredi și alții, C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 30 În speță, nu se contestă că decizia autorității de concurență, care, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 11-14 din prezenta hotărâre, se află la originea recursului în casație cu care este sesizată instanța de trimitere, califică acordul privind CIM drept restrângere atât prin obiectul său, cât și prin efectele sale. În aceste condiții, nu se poate considera că prima întrebare, prin care instanța de trimitere urmărește să afle tocmai dacă o astfel de dublă calificare este compatibilă cu articolul 101 alineatul (1) TFUE, nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal ori este de natură ipotetică.
- 31 De altfel, niciuna dintre circumstanțele specifice subliniate de părțile care au prezentat observații nu este susceptibilă să repună în discuție această constatare. În special, faptul că oricare dintre calificările reținute în privința acordului privind CIM ar putea eventual să nu fie întemeiată, faptul că nu ar exista nicio obligație care să revină instanței de trimitere de a califica același comportament pe un dublu temei sau faptul că dubla calificare în discuție în litigiul principal nu ar încălca principiul „*ne bis in idem*” nu privesc admisibilitatea primei întrebări, ci temeinicia deciziei autorității de concurență.
- 32 Prima întrebare este, prin urmare, admisibilă.

Cu privire la fond

- 33 Trebuie amintit de la bun început că, pentru a intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, un acord trebuie să aibă „ca obiect sau efect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții ulterioară pronunțării Hotărârii din 30 iunie 1966, LTM (56/65, EU:C:1966:38), caracterul alternativ al acestei condiții, indicat prin utilizarea conjuncției „sau”, conduce mai întâi la necesitatea de a analiza însuși obiectul acordului (Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 16, și Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punctul 24).
- 34 Astfel, în cazul în care obiectul anticoncurențial al unui acord este dovedit, nu este necesar să se cerceteze efectele sale asupra concurenței (Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 17, și Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punctul 25).
- 35 Astfel, din jurisprudența Curții reiese că anumite tipuri de coordonare între întreprinderi indică un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a se putea considera că examinarea efectelor acestora nu este necesară. Această jurisprudență se întemeiază pe împrejurarea că anumite forme de coordonare între întreprinderi pot fi considerate, prin însăși natura lor, ca fiind dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței (Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctele 184 și 185, precum și Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punctul 26).

- 36 Astfel, este cunoscut faptul că anumite comportamente coluzive precum cele care conduc la stabilirea orizontală a prețurilor prin înțelegeri pot fi considerate ca fiind într-o asemenea măsură susceptibile de a avea efecte negative, în special asupra prețului, a cantității sau a calității produselor și serviciilor, încât se poate considera inutil, în vederea aplicării articolului 101 alineatul (1) TFUE, să se demonstreze că acestea au efecte reale asupra pieței. Astfel, experiența arată că astfel de comportamente atrag scăderi ale producției și creșteri de prețuri, conducând la o alocare necorespunzătoare a resurselor, în special în detrimentul consumatorilor (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 51, și Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 19).
- 37 Având în vedere jurisprudența Curții amintită la punctele 35 și 36 din prezenta hotărâre, criteriul juridic esențial pentru a determina dacă un acord comportă o restrângere a concurenței „prin obiect” rezidă, așadar, în constatarea faptului că un astfel de acord prezintă, în sine, un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a considera că nu este necesară analizarea efectelor acestuia (Hotărârea din 26 noiembrie 2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 38 În ipoteza în care analiza unui tip de coordonare între întreprinderi nu ar prezenta un grad suficient de nocivitate pentru concurență, ar trebui să se examineze, în schimb, efectele acesteia și, pentru a o interzice, să se impună întrunirea elementelor care probează că, în fapt, concurența a fost împiedicată, restrânsă sau denaturată în mod semnificativ (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 39 Deși rezultă astfel din jurisprudența Curții menționată la punctele 33-38 din prezenta hotărâre că, atunci când un acord este calificat drept restrângere a concurenței „prin obiect” în temeiul articolului 101 alineatul (1) TFUE, nu este necesar să se demonstreze, în plus, efectele acestui acord pentru a considera că acesta este interzis în temeiul dispoziției menționate, Curtea a constatat deja, pe de altă parte, în ceea ce privește unul și același comportament, că acesta din urmă avea atât ca obiect, cât și ca efect restrângerea concurenței (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 1 octombrie 1987, van Vlaamse Reisbureaus, 311/85, EU:C:1987:418, punctul 17, Hotărârea din 19 aprilie 1988, Erauw-Jacquery, 27/87, EU:C:1988:183, punctele 14 și 15, Hotărârea din 27 septembrie 1988, Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 și 125/85-129/85, EU:C:1988:447, punctul 13, precum și Hotărârea din 9 iulie 2015, InnoLux/Comisia, C-231/14 P, EU:C:2015:451, punctul 72).
- 40 În consecință, faptul că o constatare a unei restrângeri a concurenței „prin obiect” scutește autoritatea sau instanța competentă de necesitatea de a examina efectele acesteia nu implică nicidecum că această autoritate sau instanță nu poate efectua o astfel de examinare atunci când o consideră oportună.
- 41 Considerațiile care figurează la punctul precedent nu sunt nicidecum repuse în discuție de cele la care face referire instanța de trimitere, potrivit cărora, în cazul unei restrângeri a concurenței „prin obiect”, pe de o parte, ar fi mai dificil să se justifice o exceptare în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE decât în cazul unei restrângeri „prin efect” și, pe de altă parte, o restrângere „prin obiect” ar fi sancționată mai sever decât o restrângere „prin efect”.
- 42 În această privință, trebuie arătat că faptul că, dacă este cazul, considerațiile care stau la baza calificării unui comportament drept restrângere a concurenței „prin obiect” au de asemenea relevanță în cadrul examinării aspectului dacă această restrângere poate fi exceptată în temeiul articolului 101 alineatul (3) TFUE sau al examinării sancțiunii care trebuie impusă în raport cu restrângerea menționată nu are niciun efect asupra posibilității autorității de concurență competente de a califica un comportament al unei întreprinderi ca fiind restrictiv de concurență în temeiul articolului 101 alineatul (1) TFUE, în considerarea atât a obiectului acestuia, cât și a efectelor sale.

- 43 În sfârșit, este necesar să se adauge că, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctele 29 și 30 din concluzii, posibilitatea oferită autorității sau instanței competente de a califica același comportament anticoncurențial drept restrângere atât „prin obiect”, cât și „prin efect” nu schimbă cu nimic obligația care revine acestei autorități sau acestei instanțe, pe de o parte, de a-și susține constatările în aceste scopuri prin probele necesare și, pe de altă parte, de a preciza în ce măsură probele menționate se referă la oricare dintre tipurile de restrângere constatată astfel.
- 44 Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca același comportament anticoncurențial să fie considerat ca având atât ca obiect, cât și ca efect restrângerea concurenței, în sensul acestei dispoziții.

Cu privire la a doua întrebare

- 45 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că un acord interbancar care stabilește la aceeași valoare comisionul interbancar ce revine, atunci când se efectuează o operațiune de plată cu cardul, băncilor emitente ale unor asemenea carduri propuse de societățile de servicii de plată cu cardul active pe piața națională relevantă poate fi calificat drept acord având „ca obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, în sensul acestei dispoziții.

Cu privire la admisibilitate

- 46 Autoritatea de concurență, Magyar Külkereskedelmi Bank, MasterCard și guvernul maghiar susțin că a doua întrebare este inadmisibilă, pentru motivul că nu ar fi de competența Curții să se pronunțe referitor la aplicarea concretă a articolului 101 alineatul (1) TFUE în privința împrejurărilor de fapt din cauza principală.
- 47 Referitor la acest aspect, trebuie amintit că, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, care este întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, rolul acesteia din urmă este limitat la interpretarea dispozițiilor din dreptul Uniunii în legătură cu care este întebată (Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 29).
- 48 Cu toate acestea, Curtea, pronunțându-se asupra trimiterii preliminare, poate oferi, dacă este cazul, precizări destinate să orienteze instanța națională în interpretarea pe care aceasta o va efectua (Hotărârea din 13 iulie 2006, Manfredi și alții, C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461, punctul 48 și jurisprudența citată) Astfel, deși Curtea nu este competentă, în cadrul articolului 267 TFUE, să aplice dispozițiile de drept al Uniunii unor spețe concrete, ea poate totuși să furnizeze instanței naționale criteriile de interpretare necesare pentru a-i permite să soluționeze litigiul (a se vedea în special Hotărârea din 26 ianuarie 1977, Gesellschaft für Überseehandel, 49/76, EU:C:1977:9, punctul 4, și Hotărârea din 8 iulie 1992, Knoch, C-102/91, EU:C:1992:303, punctul 18).
- 49 În speță, din motivarea deciziei de trimitere reiese că instanța de trimitere solicită Curții în esență să se pronunțe nu cu privire la aplicarea concretă a articolului 101 alineatul (1) TFUE, în împrejurările din cauza principală, ci cu privire la aspectul dacă un acord interbancar care stabilește la aceeași valoare comisionul interbancar ce revine, atunci când se efectuează o operațiune de plată cu cardul, băncilor emitente ale unor asemenea carduri bancare este susceptibil, în raport cu această dispoziție, să fie calificat drept acord având ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței.
- 50 A doua întrebare este, prin urmare, admisibilă.

Cu privire la fond

- 51 Pe lângă considerațiile expuse la punctele 33-40 din prezenta hotărâre, Curtea a statuat deja că, pentru a aprecia dacă un acord între întreprinderi sau o decizie a unei asocieri de întreprinderi prezintă un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a fi considerat o restrângere a concurenței „prin obiect” în sensul articolului 101 alineatul (1) CE, trebuie analizat cuprinsul dispozițiilor sale, obiectivele pe care urmărește să le atingă, precum și contextul economic și juridic în care acestea se înscrie. În cadrul aprecierii respectivului context, trebuie de asemenea să se țină seama de natura bunurilor sau serviciilor afectate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței sau a piețelor relevante (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 53 și jurisprudența citată).
- 52 În ceea ce privește luarea în considerare a obiectivelor urmărite printr-o măsură care face obiectul unei aprecieri în temeiul articolului 101 alineatul (1) TFUE, Curtea a statuat deja că faptul că se consideră că o măsură urmărește un obiectiv legitim nu exclude posibilitatea ca, având în vedere existența unui alt obiectiv urmărit de aceasta și care trebuie privit, la rândul său, ca fiind nelegitim, ținând seama și de conținutul dispozițiilor acestei măsuri și de contextul în care se înscrie, măsura menționată să fie considerată ca având un obiect care restrânge concurența (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 70).
- 53 Pe de altă parte, deși intenția părților nu constituie un element necesar pentru a determina caracterul restrictiv al unui acord între întreprinderi, nimic nu interzice autorităților din domeniul concurenței ori instanțelor naționale și ale Uniunii să țină cont de aceasta (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 54 În plus, noțiunea de restrângere a concurenței „prin obiect” trebuie interpretată în mod restrictiv. Astfel, noțiunea de restrângere a concurenței prin obiect nu poate fi aplicată decât unor tipuri de coordonare între întreprinderi care prezintă un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a se putea considera că examinarea efectelor acestora nu este necesară, în caz contrar Comisia fiind dispensată de obligația de a dovedi efectele reale pe piață ale unor acorduri în privința cărora nu s-a stabilit în niciun fel că sunt, prin însăși natura lor, dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței. Împrejurarea că tipurile de acorduri prevăzute la articolul 101 alineatul (1) CE nu alcătuiesc o listă exhaustivă de înțelegeri interzise este, în această privință, fără relevanță (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 58 și jurisprudența citată).
- 55 În cazul în care nu se poate considera că acordul în cauză are un obiect anticoncurențial, ar trebui să se aprecieze dacă acesta poate fi considerat interzis ca urmare a denaturărilor concurenței care sunt efectul acestuia. În acest scop, astfel cum a statuat Curtea în mod repetat, trebuie să se examineze concurența în cadrul real în care s-ar exercita dacă acest acord nu ar fi existat pentru a aprecia incidența acestuia din urmă asupra parametrilor de concurență, cum ar fi în special prețul, cantitatea și calitatea produselor sau a serviciilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, MasterCard și alții/Comisia, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punctele 161 și 164 și jurisprudența citată).
- 56 În speță, din dosarul prezentat Curții reiese că pot fi identificate trei piețe distincte în domeniul sistemelor de carduri bancare deschise, și anume, mai întâi, „piața intersisteme”, în cadrul căreia concurează diferitele sisteme de carduri, apoi „piața emiterii”, în cadrul căreia băncile emitente concurează pentru clientela formată din titularii de carduri, și, în sfârșit, „piața acceptării”, pe care băncile de acceptare concurează pentru a atrage clientela formată din comercianți.
- 57 Potrivit indicațiilor furnizate de instanța de trimitere, autoritatea din domeniul concurenței a considerat în decizia sa că acordul privind CIM restrângea concurența prin obiectul său, în special întrucât, în primul rând, a neutralizat elementul cel mai important al concurenței pe piața

intersisteme din Ungaria, în al doilea rând, băncile înseși i-au conferit un rol de restrângere a concurenței pe piața acceptării în acest stat membru și, în al treilea rând, a afectat în mod necesar concurența pe această din urmă piață.

- 58 În fața Curții, autoritatea din domeniul concurenței, guvernul maghiar și Comisia au arătat, tot în acest sens, că acordul privind CIM constituia o restrângere a concurenței „prin obiect”, întrucât implica o stabilire indirectă a comisioanelor pentru servicii, care reprezintă prețuri pe piața acceptării din Ungaria. În schimb, cele șase bănci în discuție în litigiul principal, precum și Visa și MasterCard contestă că aceasta a fost situația.
- 59 Referitor la aspectul dacă, având în vedere elementele relevante care caracterizează situația din litigiul principal și contextul economic și juridic în care aceasta se înscrie, un acord precum acordul privind CIM poate fi calificat drept restrângere „prin obiect”, trebuie subliniat că, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 47 din prezenta hotărâre, revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia, în definitiv, dacă acest acord a avut ca obiect restrângerea concurenței. De altfel, Curtea nu dispune de toate elementele care s-ar putea dovedi pertinente în această privință.
- 60 În ceea ce privește elementele care au fost efectiv prezentate Curții, trebuie să se observe, în ceea ce privește mai întâi conținutul acordului privind CIM, că nu se contestă că acesta din urmă a uniformizat quantumul comisioanelor interbancare pe care băncile de acceptare le plăteau băncilor emitente atunci când o operațiune de plată era efectuată prin utilizarea unui card emis de o bancă membră a sistemului de plată cu cardul propus de Visa sau de MasterCard.
- 61 În această privință, trebuie să se constate că, astfel cum a arătat domnul avocat general în esență la punctul 53 din concluzii, fie din punctul de vedere al concurenței dintre cele două sisteme de plată cu cardul, fie din punctul de vedere al concurenței dintre cele două sisteme de plată cu cardul sau al celui al concurenței dintre băncile de acceptare în ceea ce privește comisioanele pentru servicii, un acord precum acordul privind CIM nu stabilește în mod direct prețurile de achiziție sau de vânzare, ci uniformizează un aspect al costului cu care se confruntă băncile de acceptare în favoarea băncilor emitente în schimbul serviciilor activate prin utilizarea ca mijloc de plată a cardurilor emise de aceste din urmă bănci.
- 62 În pofida acestui argument, din însuși textul articolului 101 alineatul (1) litera (a) TFUE reiese că un acord care stabilește, „în mod indirect, prețurile de cumpărare sau de vânzare” poate fi de asemenea considerat ca având ca obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne. Prin urmare, se pune problema să se stabilească dacă se poate considera că un acord precum acordul privind CIM intră sub incidența stabilirii indirecte a prețurilor în sensul acestei dispoziții, întrucât ar stabili în mod indirect comisioanele pentru servicii.
- 63 În plus, reiese de asemenea din modul de redactare a articolului 101 alineatul (1) litera (a) TFUE și mai ales din termenul „în special” că, astfel cum s-a arătat la punctul 54 din prezenta hotărâre, tipurile de acorduri avute în vedere la articolul 101 alineatul (1) TFUE nu alcătuiesc o listă exhaustivă de înțelegeri interzise, întrucât altor tipuri de acorduri li se poate recunoaște calificarea drept restrângere „prin obiect” atunci când o astfel de calificare se efectuează în conformitate cu cerințele care decurg din jurisprudența Curții amintită la punctele 33-39, 47 și 51-55 din prezenta hotărâre. Prin urmare, nu se poate exclude de la bun început nici ca un acord precum acordul privind CIM să fie calificat drept restrângere „prin obiect”, întrucât neutraliza un element de concurență între două sisteme de plată cu cardul.
- 64 În această privință, din decizia de trimitere reiese că în acordul privind CIM fuseseră stabilite niveluri uniforme de comisioane interbancare pentru diverse operațiuni de plată efectuate prin intermediul cardurilor propuse de Visa și de MasterCard. În plus, o parte dintre cheltuielile uniforme anterioare

crescuseră, însă o altă parte a acestora fuseseră menținute la același nivel ca și înainte. În perioada în care acordul privind CIM era în vigoare, și anume de la 1 octombrie 1996 până la 30 iulie 2008, nivelurile comisioanelor interbancare au scăzut în mai multe rânduri.

- 65 Deși din dosarul prezentat Curții reiese că în acordul privind CIM au fost reținute procentaje și cuantumuri specifice în vederea stabilirii comisioanelor interbancare, conținutul acestui acord nu indică totuși în mod necesar o restrângere „prin obiect”, în lipsa caracterului nociv dovedit pentru concurență al dispozițiilor acestuia.
- 66 În continuare, în ceea ce privește obiectivele urmărite prin acordul privind CIM, Curtea a statuat deja că, în ceea ce privește sistemele de plată cu cardul de natură bidimensională precum cele propuse de Visa și de MasterCard, revine autorității sau instanței competente sarcina de a analiza cerințele de echilibru între activitățile de emiterie și cele de acceptare în cadrul sistemului de plată în cauză pentru a determina dacă conținutul unui acord sau al unei decizii a unei asocieri de întreprinderi evidențiază existența unei restrângeri a concurenței „prin obiect”, în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctele 76 și 77).
- 67 Astfel, pentru a aprecia dacă o coordonare între întreprinderi este prin natura sa dăunătoare pentru buna funcționare a concurenței, este necesar să se ia în considerare toate elementele relevante, ținând seama în special de natura serviciilor afectate, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura piețelor, referitoare la contextul economic sau juridic în care se înscrie coordonarea respectivă, fără a prezenta importanță dacă un astfel de element ține sau nu ține de piața relevantă (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 78).
- 68 Această situație trebuie să se regăsească în special atunci când acest element constă tocmai în luarea în considerare a existenței unor interacțiuni între piața relevantă și o piață conexă distinctă și, cu atât mai mult, atunci când există interacțiuni între cele două fațete ale unui sistem bidimensional (Hotărârea din 11 septembrie 2014, CB/Comisia, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, punctul 79).
- 69 În speță, deși elementele care figurează în dosarul prezentat Curții sugerează că acordul privind CIM urmărea mai multe obiective, revine instanței de trimitere sarcina de a determina care dintre aceste obiective sunt dovedite efectiv.
- 70 În această privință, instanța de trimitere subliniază că urmărirea obiectivelor fixate în acordul privind CSC, chiar dacă acesta nu a intrat în vigoare, a jucat un rol în încheierea acordului privind CIM și în calcularea baremelor uniforme prevăzute de acesta. Or, acordul privind CSC avea ca obiect tocmai stabilirea, pe categorii de comercianți, a nivelului minim al comisionului uniform pentru servicii care trebuia plătit de aceștia din urmă.
- 71 În aceste condiții, anumite elemente care figurează în dosarul prezentat Curții tind să indice că un obiectiv al acordului privind CIM era de a asigura un anumit echilibru între activitățile de emiterie și cele de acceptare în cadrul sistemului de plată cu cardul în discuție în litigiul principal.
- 72 În special, pe de o parte, comisioanele interbancare fuseseră uniformizate nu prin intermediul unor limite minime sau maxime, ci al unor cuantumuri fixe. Dacă obiectivul acordului privind CIM ar fi constat numai în a se asigura că comercianții plătesc comisioane pentru servicii care ating un anumit nivel, ar fi fost posibil ca părțile la acest acord să nu prevadă decât limite minime pentru comisioanele interbancare. Pe de altă parte, în timp ce comisionul interbancar este plătit băncilor emitente în schimbul serviciilor activate prin utilizarea unui card de plată, din dosarul prezentat Curții reiese că, în cursul anilor 2006 și 2007, băncile au fost informate de MasterCard și de Visa că studii privind costurile pe care fiecare dintre acestea două le realizaseră au evidențiat faptul că nivelurile costurilor stabilite în acordul privind CIM nu erau suficiente pentru a acoperi ansamblul costurilor suportate de băncile emitente.

- 73 Or, nu se poate exclude ca astfel de elemente să indice faptul că acordul privind CIM urmărea un obiectiv care nu constă în asigurarea unui prag minim al comisioanelor pentru servicii, ci în instituirea unui anumit echilibru între activitățile de „emitere” și cele de „acceptare” în cadrul fiecăruia dintre sistemele de plată cu cardul în discuție în litigiul principal pentru a garanta că anumite costuri generate de utilizarea cardurilor în cadrul operațiunilor de plată sunt acoperite, protejând în același timp aceste sisteme de efectele nedorite care ar decurge dintr-un nivel prea ridicat al comisioanelor interbancare și astfel, eventual, al comisioanelor pentru servicii.
- 74 Instanța de trimitere precizează de asemenea că acordul privind CIM, prin neutralizarea concurenței dintre cele două sisteme de plată cu cardul în discuție în litigiul principal în ceea ce privește aspectul costului reprezentat de comisioanele interbancare, a putut avea drept consecință intensificarea concurenței dintre aceste sisteme în alte privințe. În special, această instanță arată că atât decizia autorității de concurență, cât și recursul în casație cu care este sesizată se întemeiază pe premisa potrivit căreia caracteristicile produselor propuse de Visa și de MasterCard sunt în esență aceleași. Or, instanța menționată subliniază că aceste caracteristici sunt susceptibile să fi variat în perioada în care ar fi avut loc comportamentul anticoncurențial reproșat în speță. Potrivit aceleiași instanțe, uniformizarea comisioanelor interbancare a putut genera concurență în ceea ce privește celelalte caracteristici, condiții de tranzacționare și prețuri ale acestor produse.
- 75 Dacă această situație s-a regăsit în mod efectiv în prezenta cauză, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere, o restrângere a concurenței pe piața sistemelor de plată din Ungaria, contrară articolului 101 alineatul (1) TFUE, nu poate fi constatată decât în urma unei aprecieri a concurenței care ar fi existat pe această piață dacă acordul privind CIM nu ar fi existat, apreciere care, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 55 din prezenta hotărâre, face parte dintr-o examinare a efectelor acestui acord.
- 76 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctele 54 și 63-73 din concluzii, pentru a justifica calificarea unui acord drept restrângere „prin obiect” a concurenței, fără să se impună o analiză a efectelor sale, trebuie să existe o experiență suficient de solidă și de fiabilă pentru a se putea considera că acest acord este, prin însăși natura sa, dăunător bunei funcționări a concurenței.
- 77 Or, în speță, în ceea ce privește, pe de o parte, concurența dintre cele două sisteme de plată cu cardul, elementele de care dispune Curtea nu permit să se stabilească dacă eliminarea concurenței dintre Visa și MasterCard în ceea ce privește aspectul costului pe care îl reprezintă comisioanele interbancare evidențiază, în sine, un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a se putea considera că examinarea efectelor sale nu este necesară. În această privință, pe lângă considerațiile expuse la punctele 74 și 75 din prezenta hotărâre, trebuie arătat că argumentele prezentate în fața Curții prin care se urmărește să se demonstreze existența, în speță, a unei restrângeri „prin obiect” constau în esență în a susține că existența aceluiași nivel de comision interbancar între aceste două sisteme a consolidat efectele anticoncurențiale care decurg din uniformizarea acestor comisioane în cadrul fiecăruia dintre ele.
- 78 Pe de altă parte, referitor la piața acceptării din Ungaria, chiar presupunând că acordul privind CIM ar fi avut în special ca obiectiv stabilirea unui prag minim aplicabil comisioanelor pentru servicii, Curtea nu a fost sesizată cu suficiente elemente care să permită să se stabilească faptul că acest acord prezenta un grad suficient de nocivitate pentru concurența de pe această piață pentru a putea fi constatată o restrângere „prin obiect”. Revine însă instanței de trimitere sarcina de a efectua verificările necesare în această privință.
- 79 În special, în speță, sub rezerva aceluiași verificări, elementele invocate în acest scop nu permit să se concluzioneze că există o experiență suficient de generală și de constantă pentru a se putea considera că respectivul caracter nociv în privința concurenței al unui acord precum cel în discuție în litigiul principal justifică dispensarea de orice examinare a efectelor concrete ale acestui acord asupra concurenței. Elementele pe care se întemeiază autoritatea de concurență, guvernul maghiar și Comisia

în această privință, și anume, în esență, practica decizională a acestei autorități, precum și jurisprudența instanțelor Uniunii, demonstrează, în stadiul actual, tocmai necesitatea de a efectua o examinare aprofundată a efectelor unui astfel de acord pentru a verifica dacă acesta a avut în mod real ca efect instituirea unui prag minim aplicabil comisioanelor pentru servicii și dacă, având în vedere situația care ar fi prevalat dacă acordul respectiv nu ar fi existat, acesta a restrâns concurența prin efectele sale.

- 80 În sfârșit, în ceea ce privește contextul în care se înscria acordul privind CIM, în primul rând, este adevărat că, astfel cum susține Comisia, nici complexitatea sistemelor de plată cu cardul de tipul celui în discuție în litigiul principal, nici natura bilaterală a acestor sisteme ca atare, nici existența unor relații verticale între diferitele tipuri de operatori economici în cauză nu sunt, în sine, susceptibile să împiedice calificarea drept restrângere „prin obiect” a acordului privind CIM (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 43 și jurisprudența citată). În aceste condiții, un astfel de obiect anticoncurențial trebuie să fie totuși dovedit.
- 81 În al doilea rând, s-a susținut în fața Curții că concurența dintre sistemele de plată cu cardul în Ungaria nu a determinat o scădere, ci o creștere a comisioanelor interbancare, contrar efectului de disciplină asupra prețurilor pe care concurența îl exercită în mod obișnuit într-o economie de piață. Potrivit respectivelor elemente, acest lucru s-ar datora în special faptului că comercianții nu pot exercita decât o presiune limitată asupra stabilirii comisioanelor interbancare, în timp ce băncile emitente au interesul de a obține venituri din comisioane mai ridicate.
- 82 În ipoteza în care instanța de trimitere ar trebui să constate de asemenea existența, *a priori*, a unor indicații serioase de natură să demonstreze că acordul privind CIM a determinat o astfel de presiune în sensul creșterii sau cel puțin a unor elemente contradictorii sau ambivalente în acest sens, aceste indicații sau elemente nu pot fi ignorate de instanța menționată în cadrul examinării sale cu privire la existența, în speță, a unei restrângeri „prin obiect”. Astfel, contrar a ceea ce pare să se poată deduce din observațiile scrise ale Comisiei în această privință, faptul că, în lipsa acordului privind CIM, nivelul comisioanelor interbancare care rezultă din jocul concurenței ar fi fost mai ridicat este relevant pentru examinarea existenței unei restricții care rezultă din acest acord, o astfel de împrejurare având legătură tocmai cu obiectul anticoncurențial reproșat acordului menționat în ceea ce privește piața acceptării din Ungaria, și anume că același acord a limitat reducerea comisioanelor interbancare și, pe cale de consecință, presiunea în sensul reducerii pe care comercianții ar fi putut-o exercita asupra băncilor de acceptare pentru a obține o reducere a comisioanelor pentru servicii.
- 83 În plus, dacă ar fi să existe indicații serioase în sensul că, în cazul în care acordul privind CIM nu ar fi fost încheiat, ar fi urmat o presiune în sensul creșterii asupra comisioanelor interbancare, astfel încât nu se poate susține că acest acord a constituit o restrângere „prin obiect” a concurenței pe piața acceptării din Ungaria, ar trebui să se efectueze o examinare aprofundată a efectelor acordului menționat, în cadrul căreia, în conformitate cu jurisprudența amintită la punctul 55 din prezenta hotărâre, ar trebui să se examineze concurența în cazul în care acest acord nu ar fi existat, pentru a se aprecia incidența acestuia din urmă asupra parametrilor de concurență și pentru a se verifica astfel dacă a determinat în mod real efecte de restrângere a concurenței.
- 84 În al treilea și ultimul rând, trebuie arătat că se dovedește de asemenea pertinentă, în cadrul examinării aspectului dacă acordul privind CIM poate fi calificat drept restrângere „prin obiect”, împrejurarea subliniată de instanța de trimitere potrivit căreia băncile care erau părți la acest acord includeau, fără distincție, operatorii direct vizați de comisioanele interbancare, și anume atât bănci emitente, cât și bănci de acceptare, calități care coincideau adeseori de altfel.
- 85 În special, deși o astfel de împrejurare nu împiedică nicidecum, în sine, constatarea unei restrângeri a concurenței „prin obiect” în privința unui acord precum cel în discuție în litigiul principal, aceasta poate avea o anumită relevanță în cadrul verificării aspectului dacă acordul privind CIM avea drept obiectiv asigurarea unui anumit echilibru în cadrul fiecăruia dintre sistemele de plată cu cardul vizate

în speță. Astfel, nu doar băncile emitente și băncile de acceptare au putut încerca, prin acest acord, să găsească un mod de conciliere a intereselor lor eventual divergente, ci și băncile care erau prezente atât pe piața emiterii, cât și pe cea a acceptării poate au dorit de asemenea să ajungă la un nivel al comisionului interbancar care permitea protejarea optimă a activităților lor pe aceste două piețe.

- 86 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că un acord interbancar care stabilește la aceeași valoare comisionul interbancar ce revine, atunci când se efectuează o operațiune de plată cu cardul, băncilor emitente ale unor astfel de carduri propuse de societățile de servicii de plată cu cardul active pe piața națională relevantă nu poate fi calificat drept acord care are „ca obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, în sensul acestei dispoziții, cu excepția cazului în care se poate considera că acest acord, având în vedere termenii săi, obiectivele sale și contextul său, prezintă gradul de nocivitate suficient pentru concurență pentru a fi calificat astfel, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

Cu privire la a treia și la a patra întrebare

- 87 Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că este necesar să se precizeze natura implicării unor societăți care furnizează servicii de plată cu cardul care nu au participat în mod direct la stabilirea conținutului unui acord interbancar considerat anticoncurențial în raport cu această dispoziție, dar care au permis încheierea acestui acord și l-au acceptat și aplicat, și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă astfel de societăți trebuie să fie considerate părți la acordul menționat sau părți la o practică concertată cu băncile care au încheiat același acord în temeiul acestei dispoziții.
- 88 Din decizia de trimitere reiese că a treia și a patra întrebare sunt adresate pentru cazul în care instanța de trimitere ar fi chemată, pentru procedură ulterioară, să dea orientări conforme cu dreptul Uniunii. În special, această instanță subliniază că, în hotărârea care face obiectul recursului cu care este sesizată, Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală) nu a abordat problema implicării Visa în acordul privind CIM din perspectiva dreptului Uniunii, iar Visa nu a declarat un recurs incident la instanța de trimitere cu privire la această problemă.
- 89 În plus, în ședința din fața Curții, MasterCard a arătat că litigiul principal nu are nicio incidență asupra situației sale juridice, având în vedere că, astfel cum reiese și din decizia de trimitere, MasterCard nu a formulat apel împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță de Fővárosi Közigazgatási és Munkügyi Bíróság (Tribunalul Administrativ și pentru Litigii de Muncă din Budapesta-Capitală) la Fővárosi Törvényszék (Curtea din Budapesta-Capitală).
- 90 Rezultă că, astfel cum instanța de trimitere recunoaște în mod expres, interpretarea dreptului Uniunii pe care urmărește să o obțină prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări nu este necesară pentru a-i permite să soluționeze litigiul cu care este sesizată în prezent, ci ar putea fi utilă în cadrul unei eventuale proceduri naționale viitoare.
- 91 În aceste condiții, având în vedere jurisprudența amintită la punctul 29 din prezenta hotărâre, a treia și a patra întrebare trebuie considerate inadmisibile, din cauza caracterului lor ipotetic.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 92 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

- 1) **Articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca același comportament anticoncurențial să fie considerat ca având atât ca obiect, cât și ca efect restrângerea concurenței, în sensul acestei dispoziții.**
- 2) **Articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că un acord interbancar care stabilește la aceeași valoare comisionul interbancar ce revine, atunci când se efectuează o operațiune de plată cu cardul, băncilor emitente ale unor astfel de carduri propuse de societățile de servicii de plată cu cardul active pe piața națională relevantă nu poate fi calificat drept acord care are „ca obiect” împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, cu excepția cazului în care se poate considera că acest acord, având în vedere termenii săi, obiectivele sale și contextul său, prezintă gradul de nocivitate suficient pentru concurență pentru a fi calificat astfel, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.**

Semnături